

Gümüşhane'de Sefalet

Araştırmacı Yazar Adem Ezber

“Sefaletin en şiddetle hüküm sürdüğü yer Gümüşhane sancağıdır. Buradaki muhacirler adeta bir iskelet halindedir. Rus istilası karşısında Gümüşhane'ye hicret eden otuz bin kadar dindaşımız vardır ki artık hareket edebilecek bir halde değildirler. Bunların berhayat olmaları (yaşadıkları) yalnız ara sıra gözlerini açıp kapamalarından anlaşılabilirler.”

1916 yılında Gümüşhane'nin Ruslar tarafından işgali neticesinde halkın büyük bir kısmı muhacirlik olgusu ile tanışmıştı. 1917 başlarında Rusya'da meydana gelen iç isyan nedeniyle Ruslar işgal ettikleri topraklardan çekilme kararı aldılar. 18 Aralık 1917 tarihinde Osmanlı Devleti ile Erzincan Protokolü'nü imzalayarak söz konusu kararı uygulamaya koydular. Böylelikle Doğu Karadeniz bölgesindeki Rus işgali sona ermiş, Ruslar bölgeden çekilmeye başlamışlar, ancak onlardan boşalan cepheler hızla Ermeni milislerin kontrolüne geçerek halka zulmedilmeye başlanmıştı. Bunun üzerine 3. Ordu Komutanı Vehip Paşa, 12 Şubat 1918'de harekâtın başlatılmasına karar vermiş 15 Şubat 1918'de Gümüşhane yaklaşık iki yıllık aradan sonra yeniden Osmanlı Devletinin egemenliğine geçmişti.

Bu tarihten sonra Gümüşhane, Trabzon ve diğer işgalden kurtarılan yerlere tersine göç başladı. Hiç şüphesiz Gümüşhane'den ayrılmaya imkân bulamadan orada esaret altında ve yokluk içinde yaşamaya çalışanların varlığı da unutulmamalıdır. Yeni gelenlerle birlikte bu şehirlerimizde büyük bir yokluk ve yaşam mücadelesi yeniden başladı. İşte bu gazetede bu hengâmede hayatlarını devam ettirmeye çalışan insanlarımızın çaresizlikleri anlatılmaktadır.

İnsanların ot, yediği, hayvan pislikleri içindeki taneleri dahi ayırarak yedikleri, üstlerinde bir şey olmadığından çıplak kalan insanların utancından çukurlara sığınarak dışarı çıkmaktan imtina ettikleri gerçeği bir vakiadır. Bu sıkıntılı günlerde Kızılay'ın kadimi olan Hilal-i Ahmer Cemiyeti 3 heyetle Trabzon'a yardıma koşmuş, gelirken de yiyecek, giyecek, ilaç ve doktor ile hasta bakıcı getirmişlerdir. Bir heyet de Erzincan'a gitmiştir. Trabzon'da 500 yataklı bir hastane açılmış ve hızla yardıma girişilmiştir.

0 tarihte yani 1919'da Amerikalıların (Kızılhaç Örgütü) Rum ve Ermenilere yardım ettiğinin belirtilmiş olması da manidardır. Tehcirden sonra Ermenilerin varlığı onların bir kısmının geri döndüğüne de işaret etmektedir.

طربزون حواليسنده سفالت

ههول امر طربزون امداد صمى ههئنده كان ايلىك راپور

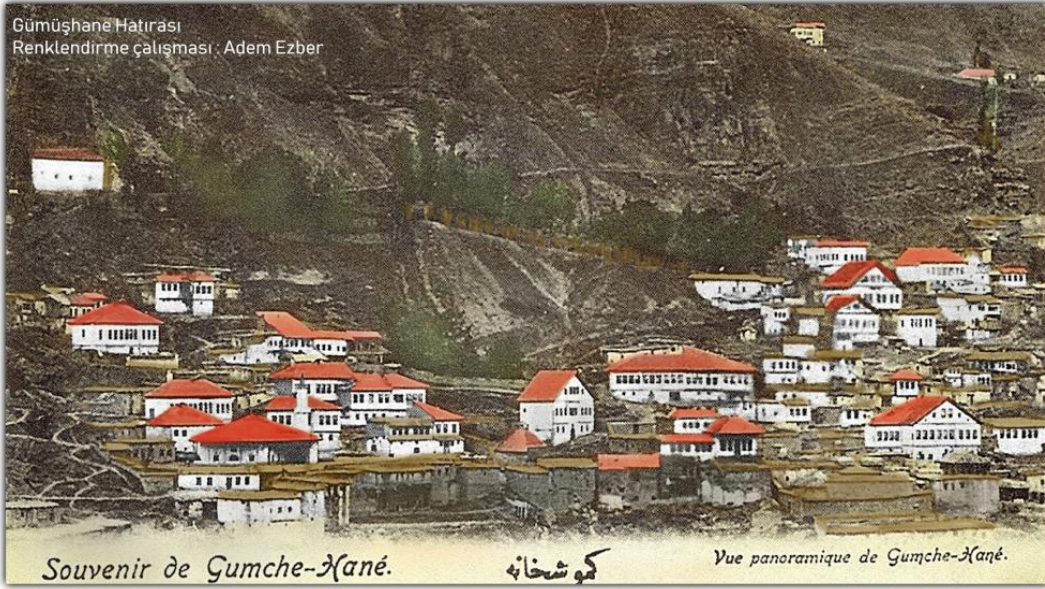
طربزونده دارالاي نامه آلان مهاجر چوجقلىرىك حالى

Fotoğraf: Hilal-i Ahmet Trabzon İmdâd-ı Sıhhi Heyetinden Gelen İlk Rapor Trabzon'da Daru'l-eytama Alınan Muhacir Çocuklarının Hali

Anadolu'da aç ve sefil bir halde bulunanlara muavenet (yardım) etmek üzere Hilal-i Ahmer Cemiyeti tarafından üç heyet gönderilmesi takarrur ettiğini (kararlaştırıldığını) ve bu heyetlerden ikisinin geçende Trabzon'a müteveccihen (doğru) hareket eylediğini yazmıştık. Ahiren (sonradan) aldığımız Trabzon gazeteleri heyetlerin Trabzon'a vasıl olarak parlak bir surette istikbal edildiğini bildirmektedir.

Harp seneleri zarfında birçok felaketler gören, istilalara, bombardımanlara maruz kalan bu ahali mütarekenin akdinden beri geçen zaman zarfında da hiç bir taraftan bir muavenet (yardım) göremediğinden artık ye'se (ümitsizliğe) kapılmış bütün ma'nasıyla sefaletе düşer olmuştı. Bu sırada Hilal-i Ahmer'in külliyetli miktarda yiyecek, eşya, ilaç vesair levazım ile mücehhez (donatılmış) üç imdad-ı sıhhi heyeti göndermesi bu havalide büyük bir hiss-i meserret (sevinç) uyandırmıştır.

Trabzon'a muvasalat eden (ulaşan) iki heyetten birincisi kendilerine tahsis edilen Numune Mektebi'nde yerleşerek işe başlamış, ikincisi Erzincan'a müteveccihen (doğru) hareket etmiştir. Trabzon'da ifa-yı vazifeye başlayan

ilk heyetten oradaki meşhudatına (bilinen ve görünenine) dair mükemmel bir rapor gelmiştir. Bu rapor o havalideki sefaletin zan ve tahmin edildiğinden kat kat fazla olduğunu harp senelerinde vilayet-i Şarkiye'den (doğu illerinden) Trabzon'a hicret eden muhacirlerin bütün ma'nasıyla aç ve çıplak bulunduğunu bildirmektedir. **"Sefaletin en şiddetle hüküm sürdüğü yer Gümüşhane sancağıdır. Buradaki muhacirler adeta bir iskelet halindedir. Rus istilasına karşısında Gümüşhane'ye hicret eden otuz bin kadar dindaşımız vardır ki artık hareket edebilecek bir halde değildirler. Bunların ber-hayat olmaları (yaşadıkları) yalnız ara sıra gözlerini açıp kapamalarından anlaşılabilirler."** O havalide bulunan ve Ermenilere muavenet eden Amerika muavenet heyeti her şeyden evvel bu biçarelerin muavenetine şitab (acele) edildiği Hilal-i Ahmer Heyetine tavsiye eylemiştir. Heyet hemen erzak, ilaç ve saire ile bir doktor, hasta bakıcı ve bir memur yola çıkarılmıştır.

Trabzon vilayetinin sair mahallerinde de vaziyet Gümüşhane'den iyi değildir. (Samsun) işgale maruz kalmamış ve harap olmamış iken bugün büyük bir sefalet içindedir. Bunun başlıca sebebi harp zamanında cihet-i askeriye'nin fındık ihracatını men' etmesi (yasaklaması) ve fındıkları tekâlif-i harbiye suretiyle toplamasıdır. Ahali bu suretle yegâne vasıta-i taayyüşünden (tek geçim kaynağından) mahrum kalmış ve tedricen (yavaş yavaş) bu günkü sefalet derekesine (seviyesine) düşmüştür. **Samsun belediye reisi belediyenin varidatı(nın) ölenleri defne (gömmeye) kifayet edemediğini (yetmediğini) söylemektedir.** Bu havalideki Rumlar ve Ermeniler Amerikan muavenet (yardım) heyetinin muaveneti (yardımı) sayesinde refah içindedir.

Trabzon'da da büyük bir sefalet hüküm sürmektedir. Buradaki muhacirler ot yemekte ve yerlisi hayvan pislikleri arasında kalan daneleri toplamaktadır. Açlıktan, sefaletten umumi bir kansızlık hüküm sürüyor. Resmini derc ettiğimiz (koyduğumuz) birkaç muhacir çocuğunun çehreleri (yüzleri, görüntüleri) bunun en iyi delilidir. Darüleytama (yetimhaneye) alınan bu çocukların yanında adeta insan halinden çıkmış diğer bir çocukları vardır.

Dört senelik muharebe ahaliye giyecek elbise de bırakmamıştır. Trabzon kenarında bir kısım muhacirler tamamen çıplak bir haldedir. Bunlar hendekler içinde oturarak dışarı çıkmıyorlar. Heyet bu gibilere çamaşır ve giyecek tevzi' edecektir (dağıtacaktır).

Hilal-i Ahmer Heyeti Trabzon'da 500 yataklık bir hastahane açmış ve hastaların tedavisine başlamıştır. Bir taraftan da bir abdesthane (tuvalet) açılması için teklifatta bulunmuştur. Fakat heyetin beraberinde getirdiği levazım oradaki

ihtiyaca göre pek az olduğundan heyet yeniden bazı levazım, ilaç vesaire istemiştir. Hilal-i Ahmer Cemiyeti tarafından bunlar gönderilmek üzeredir. Hilal-i Ahmer'in bu harpte ifa ettiği kıymetdar hizmetlerin hepsine tevakkuf eden (bağlı olan) bu muaveneti (yardımı) kemal-i şükran ile takdir ve tebci eder (saygıyla anar) ve ahalimizin bu bedbahtların muavenetine şitab eden (yardımına koşan) Hilal-i Ahmer'in mesaisine müzâhir olmalarını (yardımına kavuşmalarını) temenni eyleriz.

Sefalete, açlığa rağmen işgalden kurtarılmış memleketlerine dönebilen atalarımız neler yaşamışlar neler. Bu belgeler özellikle gençlerimiz açısından önem arz etmektedir. Bir çırpıda okuyup geçtiğimiz gerçeklerimizi ilk anlatımıyla öğrenmek imkânı bulmuş olduk. Büyüklerimizin hatıraları belki hikâyeye gibi gelen bu yaşanmışlıklar tarihi bir vesika ile ancak bu kadar etkili anlatılabilirdi. Allah C.C. bir daha o günleri yaşatmasın. (Amin).

Araştırmacı Yazar: Adem Ezber

Osmanlıca Çeviri: Murat Dursun Tosun

Kaynak: Vakit 17 Şevval 1337 (16 Temmuz 1919)